

Blue ring

สวดยเพชฌฆาต

อภิวดี ทองสง

คณะเทคนิคการแพทย์ ม.สงขลานครินทร์

มีเรื่องน่าแปลกที่พบว่าประชาชนบางกลุ่มนำปลาหมึกสายพันธุ์ที่เรียกว่า **Blue ring** มาเลี้ยงไว้ดูเล่น เนื่องจากมีลวดลายสวยงามและได้รับความนิยมอย่างยิ่ง โดยไม่ทราบถึงภัยอันตรายที่แฝงอยู่ในหมึกมหาภัยตัวนี้ แท้จริงแล้วพิษของมันร้ายแรงกว่างูเห่าถึง 20 เท่า และติดอันดับ 1 ใน 10 ของสัตว์ทะเลที่มีพิษร้ายแรงที่สุดด้วย ⁽¹⁾ คนที่ถูกกัดจะเสียชีวิตภายใน 2-3 นาที และสามารถฆ่าคนได้ 26 คนในคราวเดียวกัน จึงได้นำความรู้เกี่ยวกับหมึกเพชฌฆาตตัวนี้มารู้จักกัน

เริ่มจากลักษณะทั่วไป..

สำหรับหมึกบลูริงค์ (blue-ringed octopuses) นั้น ตามหลักวิชาการแล้วไม่ได้จัดอยู่ในกลุ่มปลา แต่จัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับหอย ต่างกับหมึกทั่วไปตรงที่มีลวดลายเป็นวงแหวนสีน้ำเงิน กระจายตามลำตัว

รูปที่ 1 *H.lunulata*

รูปที่ 2 *H.maculosa*

และหนวด ซึ่งตัดกับสีตัวที่ออกเป็นสีเหลืองน้ำตาลอย่างชัดเจน ตัวเต็มวัยมีขนาดตัวประมาณ 4 – 5 เซนติเมตร และหนวดยาวประมาณ 15 เซนติเมตร ด้วยความที่หมึกชนิดนี้มีสีสันสวยงาม ขนาดไม่ใหญ่นัก

จึงเป็นที่นิยมเลี้ยงในสหรัฐและยุโรปรวมทั้งประเทศไทย พันธุ์ที่นิยมเลี้ยงมากที่สุดคือ หมึกวงแหวนน้ำเงินใหญ่ (Greater blue-ringed octopus ; *Hapalochlaena lunulata* ดังรูปที่ 1) เพราะมีวงแหวนขนาดใหญ่ การเจริญเติบโตที่เร็วกว่าอีกสปีชีส์หนึ่ง ซึ่งพบได้ในน่านน้ำไทย คือ หมึกวงแหวนน้ำเงินเล็ก (Lesser blue-ringed octopus; *Hapalochlaena maculosa* ดังรูปที่ 2) ซึ่งจะมีขนาดเล็ก น้ำหนักโดยเฉลี่ยประมาณ 28 กรัม ตามธรรมชาติปลาหมึกบลูริงค์อาศัยอยู่ในเขตน้ำอุ่นบริเวณน้ำตื้นที่มีหน้าดินและแนวโขดหิน แอวชายฝั่งทะเลออสเตรเลีย, อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์

ปลาหมึกบลูริงค์ มีวงชีวิตอยู่ได้ประมาณ 1 ปี ช่วงแรกจะมีขนาดเล็กเท่าเมล็ดถั่ว เมื่อโตเต็มที่จะมีขนาดเท่าลูกกอล์ฟ ลำตัวนิ่ม มีแขน 8 แขน แผ่กระจายเป็นวงกว้าง รอบ ๆ แขนแต่ละแขนจะมีรูที่ใช้สำหรับดูดน้ำหรืออากาศตลอดความยาวแขน ถ้าแขนขาด มันก็สามารถงอกใหม่ได้^(2,3)

การเจริญพันธุ์

ปลาหมึกบลูริงค์ผสมพันธุ์เพียงครั้งเดียวตลอดวงจรชีวิต เพศเมียจะวางไข่เป็นพวงประมาณ 50 ใบ ในช่วงปลายฤดูใบไม้ร่วง ใช้เวลาในการฟักไข่แต่ละครั้งประมาณ 3-6 เดือน หลังจากนั้นแม่ปลาหมึกก็จะตาย ลูกก็จะเจริญเติบโตต่อไปจนเข้าวัยผสมพันธุ์ หลังจากผสมพันธุ์แล้วปลาหมึกเพศผู้ก็จะตาย ปลาหมึกเพศเมียก็จะเลี้ยงดูไข่ต่อไป

อาหารและการล่าเหยื่อ

ในเวลากลางวันปลาหมึกบลูริงค์พักอาศัยอยู่ตามโพรงหินหรือเปลือกหอย แล้วจะเคลื่อนที่ไปตามพื้นหน้าดินมากกว่าว่ายน้ำเช่นหมึกชนิดอื่นเพื่อหาอาหารซึ่งเป็นพวกสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังและปลาในตอนกลางคืน จากนั้นมันจะใช้วิธีการพรางตัวให้เข้ากับโขดหิน เมื่อเหยื่อผ่านมาก็จะใช้แขนจับและเอาย่อยซึ่งมีลักษณะเป็นหลอดเล็ก ๆ กัดพร้อมปล่อยสารพิษที่อยู่ในน้ำลายออกมาเพื่อให้เหยื่อนั้นตายในที่สุด

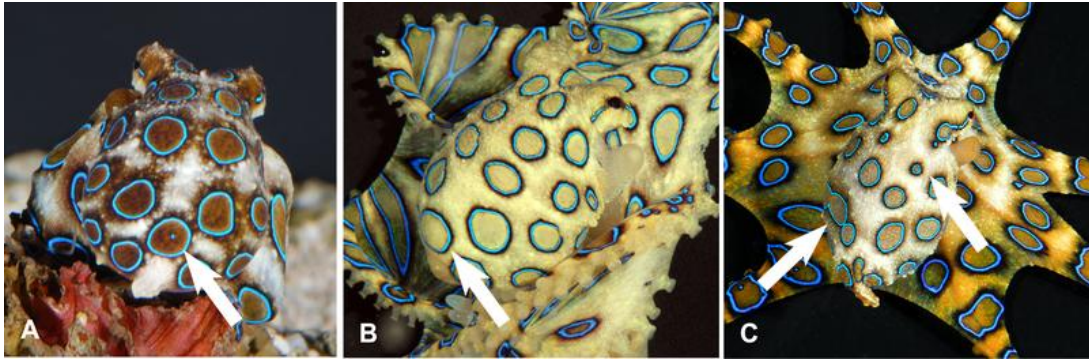
การพรางตัว/สัญญาณเตือนภัย

จริงๆแล้ว บลูริงค์ไม่ใช่สัตว์ที่ดุร้าย หากมันโดนรบกวน มันก็จะพรางตัวโดยทำตัวให้แบนและเปลี่ยนสีให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และพบว่าขณะนอนหลับตัวของปลาหมึกจะมีสีอ่อน แต่เมื่อรู้สึกว่าคุณคุกคามก็จะเปล่งแสงสีฟ้าเร็ว ๆ ออกมาตามลำตัว(ดังรูปที่ 3) จากนั้นจะเข้ากัดผู้คุกคามทันที

สารพิษของหมึกสวายสยองและอาการที่เกิดขึ้น

หากถูกปลาหมึกบลูริงค์กัดอาจจะไม่ทำให้เจ็บปวดมาก แต่มันจะฉีดพิษที่เก็บอยู่ในต่อมน้ำลายเข้าสู่กล้ามเนื้อทำให้เป็นอัมพาต สารพิษชนิดนี้มีชื่อว่า maculotoxin ตามชื่อสายพันธุ์ที่นำมาศึกษา ซึ่งเกิด

จากผลผลิตของแบคทีเรีย *Bacillus* และ *Pseudomonas* ที่อาศัยอยู่ในต่อมน้ำลายของหมึกบลูริงค์ สันนิษฐานว่าเป็นกระบวนการส่งถ่ายความสามารถในการสร้างพิษจากแม่ไปยังลูก พบตั้งแต่แรกเกิดเลย ที่เดี๋ยวมารู้ว่าเป็นพิษชนิดเดียวกับ Tetrodotoxin ในปลาปักเป้าซึ่งออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทนั่นเอง แต่จะรุนแรงกว่ามากเพราะพิษจะเข้าสู่เส้นเลือดโดยตรง ทำให้ออกฤทธิ์เร็วกว่าการกินเนื้อปลาปักเป้า โดยมันจะเข้าไปขัดขวางการส่งสารสื่อประสาท แรกๆ จะมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ต่อมาจะทำให้มองไม่เห็นและประสาทสัมผัสก็จะไม่ทำงาน ไม่สามารถพูดหรือกลืนน้ำลายได้ และสุดท้ายประมาณ 10 นาทีถัดมา ก็จะเป็นอัมพาตและหยุดหายใจ⁽⁴⁾

รูปที่ 3 การเรืองแสงของหมึกบลูริงค์

การรักษาเบื้องต้นหลังจากรับพิษ

เหยื่อที่ถูกกัดจะปลอดภัยถ้าทำการช่วยหายใจก่อนจะเกิดภาวะขาดออกซิเจนสังเกตผิวหนังจะเป็นสีเขียวและความดันโลหิตจะต่ำกว่าปกติ จึงแนะนำให้ใช้เครื่องช่วยหายใจตามความจำเป็นรวมทั้งช่วยผายปอดจนกระทั่งพิษค่อย ๆ หายไป ผู้ป่วยจะฟื้นเป็นปกติภายใน 24 ชั่วโมง เว้นแต่ขาดอากาศนานเกินไปจนสมองตายซึ่งในขณะนี้ยังไม่มียาด้านพิษ

จากข้อมูลทีกล่าวมา จึงขอเตือนหลายๆ คน ที่เลี้ยงอยู่หรือคิดที่จะเลี้ยงว่า มันเป็นปลาหมึกอันตราย เพราะทั้งการให้อาหารหรือล้างตู้ ล้วนเสี่ยงต่อการถูกกัดได้ โดยเฉพาะในกลุ่มนักดำน้ำที่ไปเจอหมึกสีสวยงามแล้วไปจับต้องทำให้มันตกใจกัดเอาได้เช่นกัน และตอนนี้ยังไม่มียาที่รักษาพิษของมันได้เลย ... ปลาหมึก สีน้ำเงิน ปลาหมึกบลูริงค์ สวยงามแต่พิษร้าย!!!

เอกสารอ้างอิง

1. <http://mystdock.blogspot.com/2011/05/10.html>
2. <http://th.wikipedia.org/wiki/หมึกสายวงน้ำเงิน>
3. www.khaosod.co.th/view_news.php?newsid...sectionid.
4. พ.ต.ว.วิเชียร ตั้งธนาคุณวัฒน์. พิษหมึกบลูริงค์และปักเป้า. สถาบันนิติเวชศาสตร์ โรงพยาบาลตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ